

Comparitie: 14 juni 2019

(i) Pleitnotities

(ii)

inzake:

de stichting **Foundation Clean Air
Everywhere c.s.**

(gezamenlijk "**de Stichting**" dan wel "**CAE**")

eisers,

gemachtigde: mr. S.A. in't Veld

vs

Het Land Curacao, ("het Land")

gedaagde,

gemachtigden: mrs. W.R. Flocker en E. Kleist

Gevoegde partijen:

Refineria di Korsou N.V., ("RdK")

Curacao Refinery Utilities B.V. ("CRU")

gemachtigden: mrs W.R. Flocker en E. Kleist

Refineria Isla Curacao B.V. ("Isla")

gemachtigden: mrs. L.M. Virginia en T.L.

Claassens

Mijnheer de Rechter,

Graag lichten Eisers, in aanvulling op het Verzoekschrift, de Conclusie van Replik en het gestelde in hun Akte van Uitlatingen d.d. 29 mei 2019, hun standpunt vandaag nog kort nader toe. Kort, omdat Eisers menen dat zij hun standpunten en de daarbij behorende onderbouwing in de voorafgegane schriftelijke rondes reeds genoegzaam naar voren hebben gebracht. In de Akte d.d. 29 mei 2019 hebben Eisers in dat kader reeds schriftelijk antwoord gegeven op Uw vragen en hebben zij gereageerd op Uw overwegingen in het vonnis van 14 januari 2019. Eisers hopen dat deze Akte bijdraagt aan de efficiëntie van de zitting vandaag. Uiteraard zijn Eisers graag bereid Uw eventuele (vervolg)vragen tijdens deze comparitie te beantwoorden en hebben zij behoefte om tijdens deze mondelinge bijdrage nog een aantal aspecten voor het voetlicht te brengen.

Alvorens daarop in te gaan wensen Eisers kort Uw aandacht te vragen voor de afwezigheid van Isla vandaag. De gemachtigden van Isla hebben Uw Gerecht bericht geen belang meer bij deze zaak te hebben en dat zij zich refereren aan Uw oordeel. Met deze blote erkenning dat belang van Isla in de onderhavige procedure ontbreekt, kan Uw Gerecht volgens Eisers (ook daarom) tot geen ander oordeel komen dan Isla in deze procedure niet-ontvankelijk te verklaren.

Voor wat betreft de inhoud van de zaak graag nog Uw aandacht voor het volgende.

1. Eisers procederen tegen het Land vanwege *de milieu(lucht)vervuiling op Curaçao en de daardoor ontstane gezondheidsklachten bij de inwoners*. Het Land handelt onrechtmatig jegens Eisers en andere personen die benedenwinds op Curaçao wonen, werken en/of leven. Het doet er niet toe wie de veroorzaker van de milieu(lucht)vervuiling is; van belang is louter dát die milieu(lucht)vervuiling er is. Het Land had er al lang voor moeten zorgen dat de luchtverontreiniging definitief is weggenomen zodat dat Eisers en anderen definitief niet langer de negatieve (gezondheids)gevolgen ervan ondervinden.
2. Het Land dient te worden veroordeeld voor het maken van een ongerechtvaardigde inbreuk op artikelen 2, 8 (en ook 10) EVRM én wegens maatschappelijk onzorgvuldig handelen (artikel 6:162 BW). Het onrechtmatig handelen bestaat er onder meer uit dat het Land geen adequate actuele milieu(lucht)normen kent en niet (andere) maatregelen treft die op grond van artikelen 2 en 8 EVRM en de maatschappelijke betamelijkheid vereist zijn ter bescherming van de gezondheid en de bezittingen van haar inwoners.
3. Bij het ontbreken van adequate nationale milieunormen (ook in de vergunningen voor de raffinaderij ontbreken adequate normen) is het aangewezen de internationale WHO-guidelines terzake toe te passen. Die hebben (wel) een juridisch bindende werking via de band van artikelen 2 en 8 EVRM. Dit geldt te meer, omdat het Land die normen zelf als (beleids)leidend beschouwd, zie bijvoorbeeld het rapport "Eindrapport Milieunormen Lucht en Geluid Water en Afvalwater en Afval" van 11 juni 2007 (Zie randnummer 17 CvR en randnummers 3.5 en 5.3 van de Akte d.d. 29 mei 2019). Het Land heeft in dat rapport zichzelf nadrukkelijk de verplichting opgelegd de WHO-normen direct in het nationale, Curaçaose recht te implementeren/verankeren, zo volgt onder meer uit dit rapport. De eerste zin van het Voorwoord van dat rapport luidt nota bene: *"Net zoals het verkeer niet kan zonder duidelijke normen en regels (rood verkeerslicht = stop), zo kan ook de zorg voor onze leefomgeving niet zonder milieunormen. Daarom zijn de voorliggende milieunormen voor de eilanden van de Nederlandse Antillen opgesteld."* Burgers kunnen aan dergelijke beleidsdoelstellingen rechtstreekse rechten ontleen, zo toont ook de uitspraak van het Nederlandse Gerechtshof te Den Haag in de *Urgenda*-procedure (ECLI:NL:GHDHA:2018:2591) aan: *"Verder laat het hof meewegen dat Nederland als Annex I-land in het verleden telkenmale de ernst van de klimaat situatie heeft onderschreven en, met name op basis van klimaatwetenschappelijke argumenten, jarenlang is uitgegaan van een reductie per 2020 van 25% tot 40%, met een concreet beleidsdoel van 30% tegen dat*

tijdstip. Na 2011 is dit beleidsdoel teruggebracht tot 20% per 2020 in EU verband, zonder wetenschappelijke onderbouwing en ondanks het feit dat steeds meer bekend werd over de ernstige gevolgen van de uitstoot van broeikasgassen voor de opwarming van de aarde.

73. Op grond hiervan is het hof van oordeel dat de Staat zijn op de artikelen 2 en 8 EVRM gebaseerde zorgplicht schendt door niet per eind 2020 tenminste 25% te willen reduceren. Een reductie van 25% moet als een minimum worden beschouwd, waarbij recente inzichten over een nog verdergaande reductie in verband met de 1,5°C-graden doelstelling nog buiten beschouwing zijn gelaten." [onderstrepingen door Eisers] Het Hof komt mede op basis van het voorgaande tot het oordeel dat de Nederlandse Staat tenminste 25% moet reduceren per eind 2020 en dat de Staat onrechtmatig handelt (want in strijd met artikelen 2 en 8 EVRM) als verdere reductie per eind 2020 wordt nagelaten (r.o. 76).

4. Het standpunt van Eisers wordt ook gesteund door andere belangwekkende rechterlijke uitspraken, die reeds aan de orde zijn gekomen in o.m. de Akte d.d. 29 mei 2019. In deze mondelinge toelichting wensen Eisers Uw Rechter nogmaals te wijzen op de uitspraak inzake *Cordella t. Italië* van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Deze zaak kent namelijk dusdanig grote overeenkomsten met de kwestie die in deze procedure aan uw Rechter voorligt, dat het oordeel van het EHRM in die zaak voor uw Rechter zwaarwegend zou moeten zijn.
5. De uitspraak inzake *Cordella t. Italië* gaat over een grote staalwerkplaats te Taranto, Italië, waardoor er langdurige uitstoot van giftige stoffen plaatsvindt. Het EHRM oordeelt dat sprake is van een schending van artikel 8 EVRM, omdat de langdurige milieuvervuiling de gezondheid van de omwonenden in gevaar brengt en de Italiaanse overheid niet de noodzakelijke maatregelen heeft getroffen om de gezondheid van deze omwonenden te beschermen. De summiere pogingen die wél door de Italiaanse overheid zijn gedaan, hebben niet het vereiste resultaat opgeleverd. Wetenschappelijke rapporten over de gevolgen van de giftige uitstoot zijn genegeerd, de omwonenden zijn niet geïnformeerd, effectieve rechtsmiddelen ontbraken.
6. En er zijn nóg meer overeenkomsten tussen de onderhavige procedure en het oordeel van het EHRM in *Cordella t. Italië*. In die Italiaanse zaak betrof het nota bene ook een bedrijf dat in financieel zwaar weer verkeerde. En de beoogde koper werd uitstel van maatregelen verleend! (De grote vrees die hier in Curaçao nu ook bestaat; het is makkelijk onderhandelen met een overheid met grote tekorten en geen oog voor de bescherming van burgers)¹. Het EHRM

oordeelt in *Cordella t. Italië* dat de nationale autoriteiten nalatig zijn geweest in het nemen van noodzakelijke maatregelen en daaruit volgt een schending van artikel 8 EVRM. Eenzelfde oordeel zou uw Rechter in deze procedure ook moeten vellen.

7. Eisers zijn verder van mening dat het Land verplicht is tot het geven van tijdige en adequate informatie en voorlichting aan Eisers en andere ingezetenen van Curaçao, mede op grond van artikelen 8 en 10 EVRM. Daarover is eigenlijk in de stukken al alles gezegd. Er valt niet veel meer te zeggen omdat er helemaal geen informatie en voorlichting door het Land is (geweest); er is zelfs nauwelijks onderzoek gedaan naar de aard van de vervuiling en evenmin naar de gevolgen voor de gezondheid..... de struisvogel steekt de kop in het zand en hoopt dat niemand daar iets van zegt. De rechterlijke macht heeft ten onrechte deze struisvogelpolitiek tot nu toe gehonoreerd, in die zin dat met de procedures die over de vreselijke gevolgen van de uitstoot van giftige stoffen in de lucht zijn gevoerd, niet enige verbetering in de feitelijke (gezondheids)situatie van omwonenden is bereikt.²
8. Het resultaat is dat niemand, Eisers en overige bewoners, enig idee heeft van de aard en de mate van de milieuverontreiniging en de korte en lange termijn (gezondheids-) gevolgen die daaruit kunnen voortvloeien en wat ze er al dan niet zelf aan kunnen doen. Wat zij wel weten is dat zij kampen met ernstige gezondheidsklachten als astma en andere luchtwegklachten, rode tranende ogen, hoofdpijn, psychische klachten zie ondermeer randnummer 28, en 94 en 95 van het Verzoekschrift, dat scholen met regelmaat gesloten moeten worden omdat kinderen onwel worden, , zie randnummer 99, mensen ramen en deuren gesloten houden in een vruchteloze poging de smerige lucht buiten te houden, hun bezittingen met een giftige groene aanslag zijn besmeurd zoals de foto's die als productie 10 bij het verzoekschrift zijn gevoegd tonen En doordat huizen veelal onverkoopbaar zijn en ook niet verhuurd kunnen worden is ontsnappen door elders te gaan wonen geen optie is. Men zit gevangen.....
9. Tot slot, laat het duidelijk zijn, het gaat Eisers niet in de eerste plaats om schadevergoedingen; het gaat ze er nu om dat ze met een gerust hart, in een

²Ter vergelijking: Hoe het anders kan en moet toont de recente (ook treurige) situatie in Nederland aan bij Tata Steel, de oude Hoogovens, te IJmuiden. Er komen daar zgn grafietwolken vrij. Direct doet het RIVM onderzoek en die onderzoeksresultaten worden ook meteen publiek gemaakt, namelijk dat naast de koolstof ongewenste hoeveelheden zware metalen zoals lood, mangaan en vanadium zijn verspreid (klinkt bekend in de oren) en dat dit gezondheidsrisico's, in het bijzonder voor kinderen, met zich meebrengt. Het eerste advies is schoonmaken (met name speeltoestellen buiten) en handen wassen. De Provincie treedt in overleg met de betreffende Gemeenten en de GGD en kondigt direct nader onderzoek aan naar de uitstoot en de gezondheidssituatie van de omwonenden. Het bedrijf wordt onder druk gezet om maatregelen te treffen om de uitstoot van giftige stoffen te voorkomen. De verantwoordelijke Staatssecretaris en Tweede Kamerleden volgen de situatie kritisch op de voet.

